

9.4.1. Değerler Ve Değerlerin Kaynağı Özet

Değer kavramı

Değer, bir milletin sahip olduğu kültürel, ekonomik ve bilimsel unsurlarını kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünüdür. Değerleri maddi ve manevi olarak sınıflandırmak mümkündür. Maddi değerler bir toplumun kültürel, tarihî ve bilimsel ürünlerini içerir. Bir topluma ait binalar, giysiler, araç gereçler bu tür değerlere örnektir. Manevi değerler ise bir toplumda insanlar arasında benimsenmiş ve yaşatılmakta olan duygu, düşünce ve davranışlara verilen kıymeti ifade eder. Bir toplumun gelenek, örf, adet ve inançları; duygu, düşünce ve davranışları manevi değerlere örnektir. Değerler, toplumda övülen ve teşvik edilen davranışları belirler. Maddi ve manevi değerler kültürü meydana getirir. Kültürümüzün bazı öğeleri hem maddi hem de manevi değerleri bünyesinde barındırır. Örneğin; tarihî camiler mimari eser olarak maddi, dinî bir yapı olarak manevi değer taşımaktadır. Değerlere ahlak, din ve sanat farklı açılardan yaklaşır. Ahlak, değerleri iyilik ve kötülük; din, helal ve haram; sanat ise güzellik ve çirkinlik kavramlarıyla ele alır. Değerler, konusuna göre; ahlaki, dinî, sanatsal değerler olarak da sınıflandırılabilir. Bir duygu, düşünce ve davranış; ahlaki, sanatsal ve dinî açıdan farklı kavramlar-

la ifade edilir. Değerler ahlaki açıdan iyi ve kötü, sanatsal açıdan güzel ve çirkin, dinî açıdan helal ve haram kavramlarıyla tanımlanır.

Değerlerin oluşum süreci

İnsan, kabul edilmiş değerlerin olduğu bir ailede ve bir toplumda dünyaya gelir. İçerisinde doğduğu toplumun dinî, ahlaki ve hukuki değerlerini fark eder ve kişiliği bu değerler etrafında oluşur. Kişide değer oluşumu ilk olarak ailede başlar. Değer anlayışını etkileyen diğer unsurlar ise kişinin karakter özellikleri, yaşadığı sosyal çevre, toplum ve aldığı eğitimidir. Değerlerin oluşumunda en önemli unsur ise önce ailesinin sonra kendisinin benimsediği dindir.

Değerlerin oluşumunda dinin etkisi

Değerlerin beslendiği en önemli kaynak dindir. Din, emir ve yasaklarıyla, ortaya koyduğu ölçülerle insanlar arası ilişkileri düzenler. İnsanlar arası ilişkilerde ve kişinin toplumla ilişkisinde önemli bir etkiye sahiptir. İslamiyet, öngördüğü değer ve kurallarla bireyi ahlaki yönden geliştirip erdemli bir insan yapmaya çalışır. Allah rızasını kazanmayı amaç edinmiş kişi, dinin ahlak ilkelere uyması gerektiğini bilir. Kişi, inancının gereği olarak ahlaki prensiplere uygun davranınca değerleri de üst seviyede benimsemiş ve yaşamış olur.

İnsanın yaratılışına ve ihtiyaçlarına göre düzenlenen dinî ilkeler kişinin; akrabayı gözetmek, misafire ikramda bulunmak, söz ve davranışlarında hakkı gözetmek ve ihtiyaç sahiplerinin yardımına koşmak gibi değerlere hayatında yer verir. Din, bireyin ve toplumun değer yargılarını da şekillendirir. Böylece din, kişinin düşünce dünyasına ve pratik hayatına da değer katar.

Din; dürüstlük, sorumluluk, adalet gibi ahlaki değerleri öğütleyerek insanı iyiliğe yöneltir. İyi insanın sahip olduğu değerlerde dinin etkisi açıkça görülür.

Değerlerin Oluşumunda Örf ve Âdetlerin Etkisi

Yasalarla belirlenmemiş olmakla birlikte, toplumun benimseyerek kendiliğinden uyduğu kurallar, değerler, uygulamalar ve anlayışlara örf denir. İnsanların öteden beri yapageldikleri, alışkanlık haline getirdikleri davranışlara da âdet denir. Örf ve âdetler bir toplumun duygu, düşünce, tutum ve davranışlarını belirleyen yazısız kural ve uygulamalardır. Her toplumun ya da ulusun kendine has örf ve âdetleri vardır. Örf ve âdetlerin oluşmasında dinin etkisi büyüktür. Bir ulusun İslam öncesi dönemden kalan örf ve âdetleri İslam'ın ruhuna, değerler sistemine uygun ise reddedilmez. Türklerin İs-

9. SINIF 2. ÜNİTE
GENÇLİK VE DEĞERLER

lamiyet öncesi örfünde var olan, bazı şeyleri uğursuz kabul etmek şeklindeki anlayış, İslam ile bağdaşmadığı için reddedilmiştir. Tarihî süreç içerisinde oluşan örf ve adetlerin ortaya çıkmasında pek çok faktör etkilidir. Din, örf ve adetlerin oluşmasında en önemli faktördür. Bu nedenle kültürümüzdeki birçok uygulama dinden etkilenmiştir. Ad koyma, sünnet, mevlit, cenaze, nişan ve evlilik merasimleri ile bayram, taziye ve hasta ziyaretleri gibi uygulamalar kültürümüzün bir ögesi olmakla beraber kaynağını büyük ölçüde dinden almaktadır. Ayrıca toplumumuz anne ve babaya saygılı olmak, selamlaşmak, akrabayı ziyaret etmek ve vatanını korumak gibi değerlere hem örfünün hem de dininin gereği olarak hayatında yer verir. Örf ve âdetler toplumu bir arada tutan unsurlardandır. Din de bu beraberliği pekiştirir. İslam dini, dinin esaslarına aykırı olmamak şartıyla kültürümüzün bir parçası olan örf ve âdetleri benimseyip yaşatmak konusunda kişiyi serbest bırakır. Bununla birlikte kan davası gütmek, evlendirilen kız için başlık parası istemek, türbeye adak adamak, dileğinin gerçekleşmesi için ağaç vb. nesnelere çaput bağlamak gibi batıl inanış ve uygulamalar dinin reddettiği uygulamalardır.

Ahlaki değerlerin dinle ilişkisi

Ahlak, kişinin huy ve tabiatı demektir. Genel anlamıyla ahlak, insanların davranışlarını, eylemlerini ve birbirleriyle olan ilişkilerini düzenleyen kurallardır.

Din ve ahlaki değerler arasında yakın bir ilişki vardır. Din, kişiden inanç esaslarını kabul etmesinin yanında erdemli davranışlarda bulunmasını da ister. Ahlaken iyiye yönelme çabasına erdem denir. Erdemli insan söz, düşünce ve eylemlerinde bir bütün olarak iyiye yönelir. İslam dini de kişinin söz, düşünce ve davranışlarında kendi iradesiyle iyiliği arzulayan bir insan olmasını amaçlar.

Güzel ahlak sahibi insanın en önemli özelliklerinden biri taşıdığı sorumluluk duygusudur. İnsan, akıl ve irade sahibi bir varlık olduğundan eylemlerinden sorumludur. Ahiret inancı da insanın sorumluluğunu hatırlatır. Kur'an'da Yüce Allah "Sizden hayra çağıran, iyiliği emredip kötülükten sakındıran bir topluluk bulunsun." (Âl-i İmrân suresi, 104. ayet.) ayetiyle, Müslümanları Emr-i bi'l ma'rûf ve nehy-i anil münker ile sorumlu tutmuştur. Maruf; yardımseverlik, iyi niyetli olmak, yoksulu gözetmek ve benzeri pek çok iyiliğin genel adıdır. Münker ise; yalan söylemek, kırıncı olmak ve benzeri pek çok kötülüğün adıdır.

YENİ NESİL EFSANEM SERİSİ

YENİ NESİL AKILLI DEFTERLERİMİZ

YENİ NESİL SORU BANKALARIMIZ

Sipariş Tel:

0 555 153 08 74 - 0 505 979 88 88

Sadece Din Dersi...

DDY YAYINLARI